

Ce este egalitarianismul?¹

E u g e n H U Z U M

Academia Română, Filiala Iași, Institutul de Cercetări Economice și Sociale „Gh. Zane“
Romanian Academy, Iași Branch, “Gh. Zane” Institute of Economic and Social Research
 Str. Teodor Codrescu nr. 2, 700481, Iași, România, tel: 0232 – 315984, fax: 0232 – 315984, web: <http://ices.ro/>
 Personal e-mail: eugenb76@yahoo.com

What Is Egalitarianism?

In its most part, this article is a critique of three of the most common ways of defining egalitarianism: 1) egalitarianism is a trend of thought in political philosophy to which belong (all) philosophers who support a form of equality, whatever it may be, between all members of a community; 2) egalitarianism is a trend of thought in political philosophy which has as a ultimate or foundational value equality in the abstract sense of treating all people as equals; and 3) egalitarianism is a trend of thought in political philosophy that defends equality in the distribution of certain goods or resources. In the last part of the article I defend the idea that egalitarianism is much better described as a trend of thought in political philosophy that defends a substantial equality between all members of a community as a ultimate principle of social justice.

Keywords: distributive egalitarianism, formal equality, pure egalitarianism, relational egalitarianism, social justice, substantial equality.

1.

Cele mai multe dintre răspunsurile filosofilor politici contemporani la această întrebare invocă de obicei măcar una dintre următoarele trei idei : 1) egalitarianismul este un curent din filosofia politică din care fac parte (toți) filosofii care susțin o formă de egalitate, oricare ar fi aceasta, între toți membrii unei comunități; 2) egalitarianismul este acel curent de gândire din filosofia politică ce are drept valoare ultimă egalitatea în sensul abstract al tratării tuturor indivizilor ca egali (*as equals*); sau/și 3) egalitarianismul este un curent din filosofia politică ce apără egalitatea în distribuția anumitor bunuri sau resurse. Aceste caracterizări ale egalitarianismului sunt, însă, din punctul meu de vedere, inadecvate. Evidențierea aspectelor problematice ale acestor caracterizări este scopul meu fundamental în cele ce urmează. Voi încheia cu prezentarea unui răspuns la întrebarea din titlul acestui articol pe care îl consider mai adecvat decât cele oferite de obicei de filosofii politici (egalitarieni) contemporani.

2.

Principala problemă a primelor două caracterizări ale egalitarianismului este, pe scurt, aceea că ele nu sunt, de fapt, caracterizări ale egalitarianismului. Sau, mai corect spus, ele nu sunt caracterizări ale egalitarianismului real, autentic, ale egalitarianismului demn de acest nume. Una dintre concluziile imediate la care ne conduc aceste două caracterizări este aceea că egalitarianismul este un curent extrem de larg, dacă nu chiar singurul curent de opinie din filosofia politică. Aceasta deoarece, după cum au observat și au insistat chiar filosofii care au sugerat aceste caracterizări², aproape orice filosof sau curent de opinie din filosofia politică (chiar și utilitarismul, conservatorismul sau libertarianismul) este egalitarian în sensul promovat de ele. Așa cum a evidențiat Amartya Sen, „orice teorie normativă a aranjamentelor sociale care a trecut testul timpului pare să ceară egalitatea a ceva – a ceva care este privit în acea teorie ca având o importanță specială”³, fie că a fost sau este vorba, spre exemplu, despre egalitatea libertăților de bază și egalitatea echitabilă a oportunităților pentru funcții și poziții (John Rawls), egalitatea resurselor (Ronald Dworkin), egalitatea drepturilor libertariene (Robert Nozick),

egalitatea legală și politică (James Buchanan) sau tratamentul egal al indivizilor în spațiul câștigurilor și pierderilor de utilitate (utilitarismul). La fel, nu cred că Will Kymlicka s-a înșelat atunci când a evidențiat, pe urmele lui Ronald Dworkin, că, în ciuda diferențelor substanțiale dintre ele, aproape toate teoriile politice plauzibile, de la marxism la libertarianism, sunt sau pot fi considerate în ultimă instanță drept interpretări ale idealului sau ale dreptului indivizilor de a fi tratați ca egali (de a fi tratați cu respect și preocupare egală de către guvern)⁴. Altfel spus, aproape despre orice teorie politică normativă se poate spune că are drept valoare ultimă egalitatea în sensul abstract al tratării tuturor indivizilor ca egali. Desigur, așa cum recunoaște și Kymlicka, nu chiar orice teorie politică este egalitară în acest sens. Unii filosofi politici, inclusiv unii dintre filosofil politici contemporani, au respins în chip explicit până și idealul tratării indivizilor ca egali, sau măcar una dintre versiunile lui (ideea valorii umane egale a tuturor indivizilor)⁵. Însă, a observat Kymlicka, și probabil că nici această afirmație a sa nu este departe de adevăr, „dacă o teorie ar susține că unii oameni nu sunt îndreptățiți la considerație egală din partea guvernului, dacă ar susține că anumite categorii de oameni pur și simplu nu contează la fel de mult ca celelalte, cei mai mulți oameni din lumea modernă ar respinge imediat acea teorie.”⁶

Concluzia că egalitarianismul este aproape singurul curent de opinie din filosofia politică nu pare să îi deranjeze pe susținătorii acestor caracterizări ale egalitarianismului. Cel puțin așa stau lucrurile în cazul lui Amartya Sen, care a insistat în chip explicit că și libertarianismul sau utilitarismul, prezentate de obicei ca rivale ale egalitarianismului, trebuie considerate, de fapt, teorii egalitare, de vreme ce egalitatea (fie ea și doar egalitatea drepturilor negative, egalitatea în fața legii sau tratamentul egal al intereselor indivizilor), ocupă un rol important în cadrul lor⁷. Această concluzie mi se pare, însă, cel puțin exagerată. Desigur, toți filosofil care susțin o formă de egalitate între indivizi, inclusiv cei care își susțin teoriile politice, oricare ar fi acestea, prin apel la idealul tratării indivizilor ca egali, pot fi considerați, într-un anumit sens, egalitarieni. Nu toți acești filosofi sunt, însă, și egalitarieni autentici sau egalitarieni care să merite cu adevărat acest nume. Unii dintre ei susțin o formă prea slabă de egalitate între indivizi pentru a fi îndreptățiți să-i considerăm sau să-i numim egalitarieni. Așa stau lucrurile, spre exemplu, în cazul acelor filosofi care, precum conservatorii sau libertarieni, susțin (fie ca interpretare a idealului tratării indivizilor ca egali, fie din alte temeuri) doar o egalitate formală între membrii unei comunități (precum egalitatea așa numitelor „drepturi negative”, egalitatea formală a oportunităților⁸ sau egalitatea în fața legii), argumentând în chip explicit împotriva acelor filosofi care au susținut sau susțin (și) o egalitate efectivă,

„pozitivă” sau substanțială între aceștia⁹. De asemenea, mi se pare exagerat să-i considerăm egalitarieni în adevăratul sens al cuvântului chiar și pe acei filosofi care susțin egalitatea (fie și într-o formă substanțială a acesteia) doar în mod instrumental, doar pentru că – și numai în măsura în care – ea promovează un alt ideal social dezirabil (precum autonomia individuală, coeziunea socială sau sănătatea membrilor unei comunități¹⁰). Pentru a putea fi considerat un egalitarian demn de acest nume, nu este suficient, altfel spus, ca un filosof să susțină o formă de egalitate între toți indivizii (sau măcar între toți membrii unei societăți) sau/și să susțină acea formă de egalitate ca interpretare a dreptului lor de a fi tratați ca egali. Pentru a putea fi considerat un egalitarian demn de acest nume, un filosof trebuie să susțină o formă substanțială de egalitate între aceștia. În plus, el trebuie să susțină această formă substanțială de egalitate ca exigență sau principiu fundamental al dreptății sociale; altfel spus, să susțină această formă de egalitate substanțială nu doar în mod instrumental, ci, de vreme ce reprezintă o cerință a dreptății, ca valoare sau scop dezirabil în sine.

Într-una dintre cele mai recente tentative de caracterizare și demarcare a egalitarianismului, Carl Knight a observat că orice definiție care descrie teorii ale dreptății precum utilitarismul, conservatorismul sau libertarianismul ca teorii egalitare, „pare să fie prea slabă pentru a fi descriptiv adecvată”. Drept urmare, susține Knight, „avem nevoie de modalități mult mai judicioase de a identifica teoriile egalitare”¹¹. Date fiind observațiile de mai sus, cred că suntem obligați să îi dăm dreptate.

3.

Un alt răspuns uzual la întrebarea din titlul acestui articol – și unul care ne indică, într-adevăr, o trăsătură fundamentală a egalitarianismului autentic – este cel care îl definește prin mesajul său despre importanța egalității. Un astfel de răspuns este oferit, spre exemplu, de Christopher Woodard. Woodard definește egalitarianismul prin credința că egalitatea (sau, ceea ce pentru egalitarieni este unul și același lucru, dreptatea) „este o valoare politică de primă importanță”¹². Desigur, a evidențiat pe bună dreptate Woodard, un egalitarian își poate tempera sau califica în diverse moduri această credință. Altfel spus, el poate să considere că și alte valori, precum libertatea, eficiența sau solidaritatea, sunt, de asemenea, valori politice foarte importante sau chiar că egalitatea/dreptatea nu este cea mai importantă valoare politică (în sensul că ea nu trebuie să beneficieze întotdeauna de prioritate atunci când se află în conflict cu alte valori morale sau politice importante)¹³. Însă, continuă Woodard, egalitarienii „consideră că există temeuri puternice în favoarea unei distribuții egale sau aproximativ egale a bunurilor”¹⁴.

O definiție similară a egalitarianismului a fost oferită recent și de Larry Temkin, unul dintre cei mai respectați și consecvenți filosofi egalitarieni contemporani. Într-o importantă încercare de „iluminare” a naturii acestuia, Temkin caracterizează egalitarianismul, ca și Woodard, în primul rând prin mesajul că egalitatea (sau, mai corect, o anumită înțelegere a egalității), „este un ideal normativ important, care nu poate fi pur și simplu ignorat în deliberările morale”¹⁵. Pentru a indica modul specific egalitarian de înțelegere a egalității, Temkin distinge între trei tipuri de egalitate: egalitatea ca universalitate, egalitatea ca imparțialitate și egalitatea comparativă (*equality as comparability*). Prima este sinonimă ideii că toate temeiurile și principiile trebuie să fie universale în aplicare. A doua are la bază ideea că toți indivizii trebuie tratați în mod imparțial. În sfârșit, a treia este o formă mult mai profundă, substanțială, a egalității, una care este preocupată de modul în care o duc indivizii prin comparație cu ceilalți (de cum anume sunt distribuite între ei anumite bunuri). Egalitatea despre care egalitarienii (sau cel puțin egalitarienii autentici) cred că este o valoare morală importantă, sugerează Temkin, este (în special) egalitatea comparativă.

Deși mult mai bune decât cele două caracterizări anterioare, nici aceste caracterizări ale egalitarianismului nu sunt totuși lipsite de probleme. Cea mai importantă dintre aceste probleme este, din nou, aceea că ele nu sunt, de fapt, caracterizări ale egalitarianismului, ci doar ale unei versiuni a acestuia. Ceea ce le face să fie doar caracterizări ale unui anumit tip de egalitarianism este precizarea că egalitatea despre care egalitarienii consideră că este importantă sau că avem temeiuri puternice în favoarea ei este „egalitatea comparativă” sau egalitatea în distribuția anumitor bunuri sociale. E adevărat, unul dintre principalele mesaje ale multora dintre filosofii politici egalitarieni contemporani, precum Richard Arneson, G. A. Cohen, Ronald Dworkin, Eric Rakowski, John E. Roemer sau Amartya Sen, este tocmai cel evidențiat de cele două definiții. În ultima vreme, însă, s-a făcut din ce în ce mai auzit în filosofia politică și un alt mesaj egalitarian: acela că egalitatea cu adevărat importantă din perspectiva dreptății sociale nu este atât egalitatea ca pattern distributiv, ca egalitate în distribuția unor bunuri precum resursele¹⁶, oportunitățile pentru bunăstare¹⁷ sau accesul la avantaje¹⁸, așa cum au argumentat acești filosofi, ci egalitatea ca relație socială, ca lipsă a unor relații ierarhice, de dominare, subordonare sau opresiune între membrii societății. Acest mesaj a fost sau este promovat, spre exemplu, de filosofi precum Elizabeth Anderson, Nancy Fraser, David Miller, Samuel Scheffler, Michael Walzer sau Iris Marion Young¹⁹. Deși teoriile dreptății sociale apărute de acești filosofi sunt destul de diferite în detaliu, toate apără totuși, în ultimă instanță, aceeași idee: aceea că egalitatea distributivă nu se află, de fapt, printre

exigențele sau principiile fundamentale ale dreptății sociale. Singura exigență fundamentală sau „ultimă” a dreptății distributive este egalitatea relațională. Egalitatea în distribuția anumitor bunuri sociale reprezintă o cerință a dreptății sociale numai și numai atunci când promovează acest tip de egalitate între membrii societății.

Larry Temkin
<http://bioethics.as.nyu.edu/props/10/18889/126/larry.jpg>

Egalitarianismul „relațional” este o prezență pe scena filosofiei politice cunoscută deja de multă vreme. Cu toate acestea, în mod surprinzător, majoritatea covârșitoare a filosofilor politici (egalitarieni) contemporani continuă să definească și să prezinte egalitarianismul (doar) ca teorie ce apără egalitatea în distribuția anumitor bunuri sociale²⁰. Chiar și filosofii care au criticat, mai mult sau mai puțin explicit, caracterizările prea largi ale egalitarianismului, de tipul celor discutate în secțiunea anterioară, sfârșesc de obicei prin a sugera că egalitarianismul (sau cel puțin egalitarianismul autentic) este o teorie ce apără (doar) egalitatea ca pattern distributiv. Așa stau lucrurile, spre exemplu, în cazul definiției oferite egalitarianismului de Nils Holtug și Kasper Lippert-Rasmussen, într-o lucrare dedicată, printre altele, și introducerii cititorului în egalitarianismului contemporan. Egalitarianismul, afirmă acolo Holtug și Lippert-Rasmussen, este teoria care susține, ca interpretare a asumției egalității lor morale, că „persoanele trebuie să posede părți egale din bunuri precum resursele sau bunăstarea, sau că ele trebuie să beneficieze de un acces egal la aceste bunuri sau de oportunități egale de a le obține”²¹.

Principala explicație a acestei situații este, cel mai probabil, aceea că cei mai mulți dintre filosofii

Amartya Sen
http://4.bp.blogspot.com/_aoo3uKQomE4/SqSgy11cbl/AAAAAAB3g/WKBo17N04Z8/AmartyaSen_3830.jpg

contemporani consideră că egalitarianismul „relațional” nu este un egalitarianism autentic, că numai egalitarienii care susțin ca exigență fundamentală a dreptății sociale (și) egalitatea în distribuția anumitor bunuri, nu doar egalitatea ca relație între indivizi, merită cu adevărat numele de egalitarieni. Cred, însă, că cei care împărtășesc o astfel de opinie ar fi nevoiți să o abandoneze în urma unei reflecții atente asupra ei. O astfel de reflecție i-ar conduce, sunt convins, la concluzia că nu avem nici un temei serios pentru a exclude egalitarianismul „relațional” din sfera egalitarianismului autentic (deși, desigur, este foarte posibil să avem temeiuri serioase împotriva principiilor dreptății sociale apărute de susținătorii săi²²). Singurul temei care ne-ar îndreptăți să excludem egalitarianismul relațional din sfera egalitarianismului autentic este acela că egalitatea ca lipsă a dominației și opresiunii sociale este o egalitate „prea slabă”, „doar formală” sau chiar „goală”. Înșă acest temei nu poate fi invocat în mod plauzibil împotriva egalității relaționale. Egalitatea ca lipsă a dominației și opresiunii sociale nu este o egalitate „goală”, „prea slabă” sau „doar formală”, ci una substanțială, una care, deși mult mai puțin radicală decât exigențele dreptății susținute de obicei de egalitarienii distributivi²³, cere totuși mult mai mult decât protejarea drepturilor „negative” ale tuturor cetățenilor, garantarea egalității lor în fața legii sau eliminarea barierelor legale din calea planurilor de viață ale acestora²⁴.

4.

Mesajul fundamental pe care am încercat să îl transmit prin intermediul considerațiilor critice prezentate anterior este acela că, pentru a fi satisfăcător, un răspuns la întrebarea ce ne preocupă aici trebuie să îndeplinească (cel puțin) două condiții: 1) să descrie egalitarianismul autentic, real, demn de acest nume; și 2) să surprindă o trăsătură fundamentală

caracteristică tuturor versiunilor egalitarianismului autentic. Aceasta nu înseamnă numai că, așa cum am sugerat mai sus, o descriere adecvată a egalitarianismului trebuie să surprindă o trăsătură fundamentală caracteristică atât egalitarianismului „distributiv” cât și egalitarianismului „relațional”. Egalitarienii contemporani nu se deosebesc doar prin tipul de egalitate pe care îl apără în numele dreptății sociale. O altă deosebire fundamentală între ei, una pe care suntem de asemenea obligați să o avem în vedere într-o caracterizare cât mai adecvată a egalitarianismului, privește locul pe care filosofii egalitarieni îl acordă egalității (distributive sau/și relaționale) printre principiile dreptății sociale. Din această perspectivă, cei mai mulți egalitarieni ar putea fi caracterizați drept egalitarieni (distributivi sau relaționali) „puri”, egalitarieni care consideră și argumentează că toate principiile „ultime” ale dreptății sociale sunt principii egalitariene. Mai mult, cei mai mulți dintre egalitarienii „puri” par să fie moniști, în sensul că împărtășesc opinia că dreptatea socială are un singur principiu fundamental sau „ultim”. Nu toți egalitarienii pot fi incluși, însă, în această categorie. Unii dintre ei sunt egalitarieni „impuri”, egalitarieni care au apărut principii egalitariene ale dreptății sociale fără a considera totuși că aceasta are un singur principiu fundamental sau măcar că toate exigențele fundamentale ale dreptății sociale sunt exigențe egalitariene. Cel mai bun exemplu în acest sens este John Rawls, care a apărut un principiu egalitarian substanțial (egalitatea echitabilă a oportunităților) ca principiu de distribuție justă a funcțiilor și pozițiilor sociale, dar a considerat că inegalitățile sociale și economice (care nu sunt cauzate de inegalități în libertățile și drepturile civile și politice sau/și de inegalități în oportunitățile de obținere a funcțiilor și pozițiilor sociale) sunt drepte atâta vreme cât ele lucrează în cel mai mare beneficiu al celor mai puțin avantajăți membri ai societății²⁵.

Două răspunsuri la întrebarea care ne-a preocupat aici care ar îndeplini condițiile prezentate mai sus – inclusiv condiția surprinderii unei trăsături fundamentale caracteristice atât egalitarianismului „pur” cât și egalitarianismului „impur” – ar putea fi chiar cele oferite de Woodard și Temkin (sub condiția, desigur, ca ele să fie eliberate de partizanatul față de egalitarianismul distributiv). Din punctul meu de vedere, chiar și eliberate de distributivism, aceste definiții ar rămâne totuși discutabile, pe temeiul că nu sunt caracterizări „directe” ale egalitarianismului. Deși ar prezenta, e adevărat, un mesaj important al egalitarienilor, ele nu ar evidenția totuși mesajul lor „primar”, ci doar unul „derivat”. Mesajul „primar” – și cel mai direct și explicit – al egalitarienilor nu este acela

că egalitatea (relațională sau/și distributivă) este o valoare politică sau un ideal normativ important. Mesajul lor „primar” este acela că egalitatea (relațională sau/și distributivă) este o exigență fundamentală a dreptății sociale. La urma urmei, temeiul pentru care egalitarienii cred că egalitatea este o valoare politică importantă (deși, în opinia multora dintre ei, nu neapărat cea mai importantă) este tocmai convingerea lor că ea reprezintă o exigență fundamentală a dreptății sociale. Pe acest temei, cred că un răspuns mult mai adecvat la întrebarea din titlul acestui articol este următorul: egalitarianismul este un curent din filosofia politică ce apără, ca exigență fundamentală a dreptății sociale, (și) o egalitate substanțială între toți membrii unei comunități²⁶.

Note:

1. Elaborarea acestui studiu a fost susținută financiar de CNCSIS (în cadrul proiectului Id 1997/2009-2011, ”Echitate, Responsabilitate, Solidaritate. Exigențele reconstrucției morale în societatea românească post-aderare”).
2. Vezi, spre exemplu, Richard Arneson, „Egalitarianism”, în *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. Edward N. Zalta, Stanford, Stanford University, 2002, articol disponibil la adresa web <http://plato.stanford.edu/entries/egalitarianism/>, accesat la 2 septembrie 2011 și Amartya Sen, *Inequality Re-examined*, Oxford, Clarendon Press, 1992, p. 12-30, pentru primul tip de caracterizare a egalitarianismului, sau Ronald Dworkin, *Sovereign Virtue: The Theory and Practice of Equality*, Cambridge, Harvard University Press, 2000, p. 1-7 și Will Kymlicka, *Contemporary Political Philosophy: An Introduction. Second Edition*, Oxford, Oxford University Press, 2002, p. 3-5, pentru cel de al doilea.
3. Amartya Sen, *op. cit.*, p. 12.
4. Acest ideal, a precizat Ronald Dworkin, filosoful care l-a adus în prim-planul dezbaterilor actuale din filosofia politică, este diferit de idealul tratării tuturor indivizilor în mod egal. Pentru detalii vezi Ronald Dworkin, *Taking Rights Seriously*, Cambridge, Harvard University Press, 1978, p. 227 (trad. rom. *Drepturile la modul serios*, Chișinău, ARC, 1998, p. 205-206) sau Ronald Dworkin, *A Matter of Principle*, Cambridge, Harvard University Press, 1985, p. 190-191.
5. Vezi, spre exemplu, Louis Pojman, „Are All Humans Equal?: A Critique of Contemporary Egalitarianism”, în *Equality: Selected Readings*, ed. Louis P. Pojman și Robert Westmoreland, New York, Oxford University Press, 1997), p. 282-299, John Kekes, *The Illusions of Egalitarianism*, Ithaca and London, Cornell University Press, 2003, p. 64-98 sau Murray N. Rothbard, *Egalitarianism as a Revolt Against Nature and Other Essays*, Auburn, Ludwig von Mises Institute, 2000, p. 1-20.

6. Will Kymlicka, *op. cit.*, p. 4.
7. Amartya Sen, *op. cit.*, p. 13-14.
8. Egalitatea în obstacolele legale din calea planurilor de viață ale indivizilor.
9. De altfel, după știința mea, nici unul dintre filosofi de acest tip nu s-a (auto)intitulat „egalitarian”. Dimpotrivă, cei mai mulți s-au declarat și continuă să se declare drept adversari ai egalitarianismului.
10. Pentru astfel de apărări instrumentale ale egalității vezi, spre exemplu, Richard G. Wilkinson, *Unhealthy Societies. The Afflictions of Inequality*, London, Routledge, 1996 sau Joshua Cohen și Joel Rogers (ed.), *Is Inequality Bad for our Health?*, Boston, Beacon Press, 2000.
11. Carl Knight, *Luck Egalitarianism: Equality, Responsibility, and Justice*, Edinburgh, Edinburgh University Press, 2009, p. 90.
12. Christopher Woodard, „Egalitarianism”, *Philosophical Books* 46, 2, 2005, p. 97.
13. Așa cum au argumentat, spre exemplu, egalitarieni precum G.A. Cohen (în *Rescuing Justice and Equality*, Cambridge, Harvard University Press, 2008, p. 302-307) sau Shlomi Segall (în „In Solidarity with the Imprudent: A Defense of Luck Egalitarianism”, *Social Theory and Practice* 33, 2, 2007, p. 188-190).
14. Christopher Woodard, *op. cit.*, p. 97.
15. Larry S. Temkin, „Illuminating Egalitarianism”, în *Contemporary Debates in Political Philosophy*, ed. Thomas Cristiano și John Christman, Malden, Oxford, Wiley-Blackwell, 2009, p. 155.
16. Așa cum a argumentat Ronald Dworkin mai ales în *Sovereign Virtue: The Theory and Practice of Equality*, ed. cit.
17. După cum a crezut multă vreme Richard Arneson (vezi, spre exemplu, Richard J. Arneson, „Equality and Equal Opportunity for Welfare”, *Philosophical Studies*, 56, 1, 1989, p. 77-93). Între timp Arneson a abandonat idealul egalității oportunităților pentru bunăstare, devenind convins că, de fapt, dreptatea (sau cel puțin dreptatea distributivă) „nu este egalitate” (Vezi, spre exemplu, Richard J. Arneson, „Justice Is Not Equality”, în *Justice, Equality, and Constructivism*, ed. Brian Feltham, *Ratio*, 21, 4, 2008, p. 371-391).
18. Vezi G. A. Cohen, „On the Currency of Egalitarian Justice”, *Ethics* 99, 4, 1989, p. 906-944, retipărit în G. A. Cohen, *On the Currency of Egalitarian Justice, and Other Essays in Political Philosophy*, ed. Michael Otsuka, Princeton, Princeton University Press, 2011, p. 3-43.
19. Vezi Elizabeth Anderson, „What is the Point of Equality?”, *Ethics* 109, 2, 1999, p. 298, Nancy Fraser, „Social Justice in the Age of Identity Politics: Redistribution, Recognition, Participation”, în *Redistribution or Recognition? A Political-Philosophical Exchange*, Nancy Fraser, Axel Honneth, London & New York, Verso, 2003, p. 7-197, David Miller, „What Kind of Equality Should the Left Pursue?”, în *Equality*, ed. Jane Franklin, London: IPPR, 1997, p. 83-99, David Miller, „Equality and Justice”, *Ratio*, 10, 3, 1997, p. 222-

236, Samuel Scheffler, „What Is egalitarianism?”, *Philosophy & Public Affairs* 31, 1, 2003, p. 5-39, Michael Walzer, *Spheres of Justice. A Defense of Pluralism and Equality*, New York, Basic Books, 1983 sau Iris Marion Young, *Justice and the Politics of Difference*, Princeton University Press, Princeton, 1991.

20. Acest mod de prezentare este defectuos, țin să precizez, și în cazul în care el este oferit nu ca prezentare a egalitarianismului în genere, ci doar ca prezentare a egalitarianismului „distributiv”. Aceasta deoarece el sugerează opinia eronată că egalitarianismul distributiv ar susține ideea că egalitatea în distribuția anumitor bunuri epuizează sfera exigențelor fundamentale ale dreptății sociale. O astfel de idee despre egalitarianismul distributiv este împărtășită și promovată, de altfel, de mai toți egalitarienii „relaționali” (vezi mai ales lucrările lui Elizabeth Anderson și Samuel Scheffler citate în nota 19). Cei mai mulți dintre egalitarienii distributivi contemporani s-au detașat, însă, de această idee, afirmând în chip explicit că dreptatea (egalitatea) distributivă este, de fapt, numai una dintre exigențele dreptății sociale. Vezi, spre exemplu, Richard Arneson, „Luck Egalitarianism Interpreted and Defended,” <http://philosophyfaculty.ucsd.edu/faculty/rarneson/luckegalitarianism2.pdf>, 29, accesat la 6 septembrie 2011, Ronald Dworkin, *Sovereign Virtue*, ed. cit., p. 11-12, Shlomi Segall, „In Solidarity with the Imprudent”, ed. cit., p. 188-190 sau Kok-chor Tan, „A Defense of Luck Egalitarianism”, *The Journal of Philosophy* CV, 11, 2008, p. 669-670.

21. Nils Holtug, Kasper Lippert-Rasmussen, „An Introduction to Contemporary Egalitarianism”, în *Egalitarianism. New Essays on the Nature and Value of Equality*, ed. Nils Holtug și Kasper Lippert-Rasmussen, Oxford, Clarendon Press, 2007, p. 2.

22. Această observație este valabilă însă și în cazul principiilor dreptății sociale apărute de egalitarienii distributivi sau al principiilor non-egalitariene apărute ca exigențe fundamentale ale dreptății sociale.

23. Spre exemplu, egalitatea accesului la avantaje, apărută de Cohen, sau egalitatea oportunităților pentru bunăstare, așa cum a fost apărută de Arneson, cere nici mai mult nici mai puțin decât eliminarea din cadrul societății a tuturor dezavantajelor care sunt rezultatul „neșansei oarbe” (*brute bad luck*) (a neșansei pentru care un individ nu poate fi considerat în mod rezonabil drept responsabil), inclusiv a acelor dezavantaje create ca urmare a diferențelor naturale între indivizi. Ele nu cer, altfel spus, doar eliminarea dezavantajelor cauzate de prevederile legale sau prejudecățile sociale, ci și a celor cauzate de circumstanțele în care ne naștem, creștem și suntem educați sau – mai mult – a dezavantajelor cauzate de diferențele de talent sau de alte înzestrări native între indivizi. Vezi G. A. Cohen, *Why Not Socialism?*, Princeton, Princeton University Press, 2009, p. 13-21 sau Richard Arneson, „Postscript”, în *Equality: Selected Readings*, ed. Louis P. Pojman și Robert Westmoreland, Oxford, Oxford University Press, 1997, p. 228-241.

24. Cerințele egalității ca relație socială au fost rezumate excelent de Nancy Fraser. Pentru ca între membrii unei societăți să existe o relație de egalitate, a argumentat Fraser, formele standard ale egalității legale formale sunt necesare dar nu și suficiente. Cel puțin alte trei condiții adiționale esențiale trebuie satisfăcute: 1) fiecare membru al societății trebuie să dispună de un nivel de resurse materiale care să-i asigure independența și „voce” în cadrul acesteia; 2) toți membrii societății trebuie să se bucure de respect egal și de oportunități egale de a atinge aprecierea socială (*social esteem*); și 3) toți cetățenii trebuie să fie reprezentați echitabil în deliberările și deciziile publice din cadrul societății. Vezi, spre exemplu, Nancy Fraser, *op. cit.*, p. 36 și 67-69 sau Nancy Fraser, *Scales of Justice: Reimagining Political Space in a Globalizing World*, New York, Columbia University Press, 2009, p. 16-18.

25. Vezi John Rawls, *A Theory of Justice. Revised Edition*, Cambridge, Belknap Press, 1999, p. 266 sau John Rawls, *Justice as Fairness: A Restatement*, Cambridge, Belknap Press, 2001, p. 42-43.

26. De cele mai multe ori, comunitatea avută în vedere de egalitarieni este doar comunitatea domestică, națională sau statală. Alți egalitarieni se referă, însă, și la comunitatea internațională sau globală. Vezi, spre exemplu, Thomas W. Pogge, *Realizing Rawls*, Ithaca, Cornell University Press, 1989, p. 211-280 sau Kok-chor Tan, *Justice Without Borders: Cosmopolitanism, Nationalism, and Patriotism*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004.

Bibliography:

Anderson, Elizabeth. „What is the Point of Equality?” În *Ethics* 109, 2, 1999, p. 287-337.

Arneson, Richard J. „Equality and Equal Opportunity for Welfare”. În *Philosophical Studies*, 56, 1, 1989, p. 77-93.

Arneson, Richard J. „Postscript”. În *Equality: Selected Readings*, ed. Louis P. Pojman și Robert Westmoreland, Oxford, Oxford University Press, 1997, p. 228-241.

Arneson, Richard J. „Egalitarianism”. În *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. Edward N. Zalta, Stanford, Stanford University, 2002, articol disponibil la adresa web <http://plato.stanford.edu/entries/egalitarianism/>, accesat la 2 septembrie 2011.

Arneson, Richard J. „Justice Is Not Equality”. În *Justice, Equality, and Constructivism*, ed. Brian Feltham, *Ratio*, 21, 4, 2008, p. 371-391.

Arneson, Richard J. „Luck Egalitarianism Interpreted and Defended,” articol disponibil la adresa web <http://philosophyfaculty.ucsd.edu/faculty/rarneso>

- n/luckegalitarianism2.pdf, accesat la 6 septembrie 2011 .
- Cohen, G. A. „On the Currency of Egalitarian Justice”. În *Ethics* 99, 4, 1989, p. 906-944.
- Cohen, G. A. *Rescuing Justice and Equality*, Cambridge, Harvard University Press, 2008, 430 p.
- Cohen, G. A. *Why Not Socialism?*, Princeton, Princeton University Press, 2009, 92 p.
- Cohen, G. A. *On the Currency of Egalitarian Justice, and Other Essays in Political Philosophy*, ed. Michael Otsuka, Princeton, Princeton University Press, 2011, 288 p.
- Cohen, Joshua; Rogers, Joel (ed.). *Is Inequality Bad for our Health?*, Boston, Beacon Press, 2000, 112 p.
- Dworkin, Ronald. *Taking Rights Seriously*, Cambridge, Harvard University Press, 1978, 371 p.
- Dworkin, Ronald. *A Matter of Principle*, Cambridge: Harvard University Press, 1985, 448 p.
- Dworkin, Ronald. *Drepturile la modul serios*, Chişinău, ARC, 1998, 339 p.
- Dworkin, Ronald. *Sovereign Virtue: The Theory and Practice of Equality*, Cambridge, Harvard University Press, 2000, 511 p.
- Fraser, Nancy. „Social Justice in the Age of Identity Politics: Redistribution, Recognition, Participation”. În *Redistribution or Recognition? A Political-Philosophical Exchange*, Nancy Fraser, Axel Honneth, London & New York, Verso, 2003, p. 7-197.
- Fraser, Nancy. *Scales of Justice: Reimagining Political Space in a Globalizing World*, New York, Columbia University Press, 2009, 224 p.
- Holtug, Nils; Lippert-Rasmussen, Kasper. „An Introduction to Contemporary Egalitarianism”. În *Egalitarianism. New Essays on the Nature and Value of Equality*, ed. Nils Holtug și Kasper Lippert-Rasmussen, Oxford, Clarendon Press, 2007, p. 1-37.
- Kekes, John. *The Illusions of Egalitarianism*, Ithaca and London, Cornell University Press, 2003, 228 p.
- Knight, Carl. *Luck Egalitarianism: Equality, Responsibility, and Justice*, Edinburgh, Edinburgh University Press, 2009, 250 p.
- Kymlicka, Will. *Contemporary Political Philosophy: An Introduction. Second Edition*, Oxford, Oxford University Press, 2002, 512 p.
- Miller, David. „Equality and Justice”. În *Ratio*, 10, 3, 1997, p. 222-236.
- Miller, David. „What Kind of Equality Should the Left Pursue?” În *Equality*, ed. Jane Franklin, London: IPPR, 1997, p. 83-99.
- Pogge, Thomas W. *Realizing Rawls*, Ithaca, Cornell University Press, 1989, 296 p.
- Pojman, Louis. „Are All Humans Equal?: A Critique of Contemporary Egalitarianism”. În *Equality: Selected Readings*, ed. Louis P. Pojman și Robert Westmoreland, New York, Oxford University Press, 1997, p. 282-299.
- Rawls, John. *A Theory of Justice. Revised Edition*, Cambridge, Belknap Press, 1999, 538 p.
- Rawls, John. *Justice as Fairness: A Restatement*, Cambridge, Belknap Press, 2001, 214 p.
- Rothbard, Murray N. *Egalitarianism as a Revolt Against Nature and Other Essays*, Auburn, Ludwig von Mises Institute, 2000, 321 p.
- Scheffler, Samuel. „What Is Egalitarianism?” În *Philosophy & Public Affairs* 31, 1, 2003, p. 5-39.
- Segall, Shlomi. „In Solidarity with the Imprudent: A Defense of Luck Egalitarianism”. În *Social Theory and Practice* 33, 2, 2007, p. 177-198.
- Sen, Amartya. *Inequality Re-examined*. Oxford, Clarendon Press, 1992, 224 p.
- Tan, Kok-Chor. *Justice Without Borders: Cosmopolitanism, Nationalism, and Patriotism*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004, 234 p.
- Tan, Kok-Chor. „A Defense of Luck Egalitarianism”. În *The Journal of Philosophy* CV, 11, 2008, p. 669-670.
- Temkin, Larry S. „Illuminating Egalitarianism”. În *Contemporary Debates in Political Philosophy*, ed. Thomas Cristiano și John Christman, Malden, Oxford, Wiley-Blackwell, 2009, p. 155-178.
- Walzer, Michael. *Spheres of Justice. A Defense of Pluralism and Equality*, New York, Basic Books, 1983, 345 p.
- Wilkinson, Richard G. *Unhealthy Societies. The Afflictions of Inequality*, London, Routledge, 1996, 272 p.
- Woodard, Christopher. „Egalitarianism”. În *Philosophical Books* 46, 2, 2005, p. 97- 112.
- Young, Iris Marion. *Justice and the Politics of Difference*, Princeton University Press, Princeton, 1991, 294 p.